

Rudowski, Janusz Jakub

Spółeczne pasje Jakuba Rudowskiego (1872-1945)

Notatki Płockie 39/1-158, 27-29

1994

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

SPOŁECZNE PASJE JAKUBA RUDOWSKIEGO (1872-1945)

Jakub Rudowski urodził się w Sierpcu w dniu 14 lipca 1872 r. jako trzecie dziecko Antoniego i Teofili z Grzywińskich małżonków Rudowskich. Wśród liczego rodzeństwa i rówieśników wyróżniał się energią, inteligencją i przedsiębiorczością, zawsze pełen pomysłów i inicjatywy. Cechy te Jakub Rudowski w wieku dojrzałym wykorzystywał zawsze i w pełni dla dobra społecznego, a w szczególności społeczności sierpeckiej. Miasto stało się terenem jego wielokierunkowej działalności, cały trud swego życia poświęcił rodzinnemu miastu.

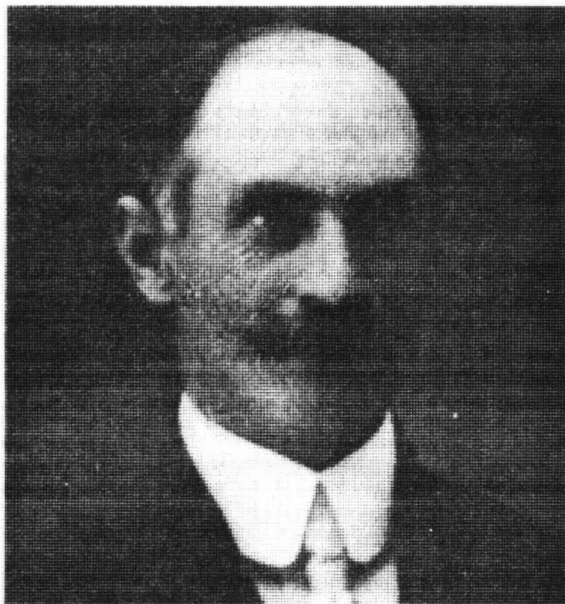
Odziedziczoną po ojcu cegielnię w Sierpcu Jakub Rudowski rozbudował i unowocześnił, wprowadzając postęp techniczny w maksymalnej skali na ówczesne czasy, rejestrując ją w Sądzie w Płocku jako "Zakłady Ceramiczne Jakub Rudowski w Sierpcu". Rozbudowanie cegielni pozwoliło na stworzenie wielu miejsc pracy dla okolicznej ludności. Jak powiadają wiekowi już dzisiaj byli pracownicy i robotnicy tego zakładu, prawie cała wieś Piaski znalazła pracę w cegielni Rudowskiego.

Olbrzymia energia i przedsiębiorczość Jakuba Rudowskiego nie mogła być zaspokojona rozbudową cegielni i pomnażaniem posiadanych gruntów ornych. Przed pierwszą wojną światową Jakub Rudowski wybudował jedną z pierwszych na Mazowszu i jedną z nielicznych w kraju elektrownię miejską w Sierpcu. Rodzinne miasto zostało obdarowane światłem. Prawie równocześnie wybudował też pierwszy w Sierpcu duży młyn motorowy, wyposażony w nowoczesne maszyny szwajcarskie o najwyższym wówczas standardzie światowym. Zainstalowano w nim cztery mławniki, odsiewacze, wialnie do czyszczenia zboża. Wydajność młyna wynosiła do 18 ton mąki na dobę.

Dażeniem Jakuba Rudowskiego było ułatwienie życia okolicznym rolnikom i stworzenie warunków dla obniżki ceny chleba dla społeczeństwa. "Monitor Polski" z dnia 2 maja 1921 r.³ obwieścił przeistoczenie młyna i elektrowni w Sierpcu, należących do Jakuba Rudowskiego w spółkę akcyjną, jedną z pierwszych na Mazowszu, pod nazwą "Młyn parowy i elektrownia w Sierpcu".⁴ Jak duże i nowoczesne były to zakłady, najlepszym dowodem jest fakt, że młyn i cegielnia do dzisiaj służą społeczeństwu, a młyn jest jednym z trzech największych zakładów przemysłowych w Sierpcu, po 72 latach nieprzerwanej pracy.

Okolo roku 1916 Jakub Rudowski zbudował i otworzył pierwsze kino (iluzjon) w Sierpcu przy ul. Płockiej 25, dostarczając współziomkom najnowocześniejszej rozrywki.

Pasją wielkiego działacza społecznego znalazła także ujęcie w organizowaniu lepszych warunków pracy dla rzemiosła i rolników. Jakub Rudowski zorganizował spółkę szewską oraz spółkę rolniczą pod nazwą "Stowarzyszenie Spółdzielcze Rolnik". Wspomnienia rodzinne przekazują, jak radował się Jakub Rudowski, gdy sprowadził do Sierpca w la-

Jakub Rudowski (1872-1945)

tach dwudziestych cały wagon skór amerykańskich i rozprowadził wśród sierpeckich szewców.

Działalność Jakuba Rudowskiego nie ograniczała się tylko do tworzenia miejsc pracy dla mieszkańców Sierpca i okolicy. Był zawsze czuły na wszystkie potrzeby społeczne i służył im swoim majątkiem. Był jednym z założycieli Koła Polskiej Macierzy Szkolnej w Sierpcu, które prowadziło szkołę średnią mieszczącą się w drewnianym budynku przy ul. Piastowskiej. W szkole tej w latach 1918-1921 uczyła bezinteresownie najstarsza córka Jakuba Rudowskiego i Maryla, ówczynie studentka Uniwersytetu Warszawskiego, do dzisiaj wspominana przez swoich byłych uczniów.⁶

Małe możliwości rozwoju tej szkoły dręczyły Jakuba Rudowskiego, bardzo pragnął stworzyć dla niej lepsze warunki. Już przed pierwszą wojną światową chciał zakupić i oddać Polskiej Macierzy Szkolnej budynek wraz z placem, w którym mieściło się rosyjskie kasyno oficerskie, a która to nieruchomością stanowiła własność obywatela m. Lipna, Daniela Babeckiego. Z marzeń tych zwierniał się przyjaciółom. Marzenie swoje zrealizował dopiero w 1918 r., gdy kupił tę nieruchomością od Daniela Babeckiego i przekazał ją Polskiej Macierzy Szkolnej w imieniu "Stowarzyszenia Spółdzielczego Rolnik", którego był założycielem i prezesem.⁷ Nieruchomością składała się z murowanego, piętrowego budynku, budynku gospodarczego i dużego placu, a usytuowana była przy ul. Płockiej. Darowiznę tę Jakub Rudowski obwarował życzeniem, aby w nieruchomości tej mieściła się po wieczne czasy polska szkoła średnia dla chłopców miasta Sierpca i jego najbliższych okolic typu ośmioklasowego gimnazjum filologicznego.⁸

spółki skarży i inne w celu podważenia. Kancelar i pow-
myśl w Sierpcu. Był spowodowany tym prima w dniu
10 listopada 1950 w mies. mieszkania był jako inna
znajomy bander dołowy i p. Jakuba Rudowskiego i potwierdził
pisy te zostały par. Anny Pinarowicz sam w Sierpcu

Antoni Stryga

Reperitorium N. 21. - Wasia obronawczy (P. 2) Lu
pasa, roku 1915, w sprawie "Kawalerskiego" pod
(1945), ja Stanisław Mitkiewicz, z. 20. 10. 1945, Notari-
um, posiadający kancelarię swoją w powiat.
wypis z księgi Sierpcu w stanem p. 1. 1. 1950.
Alby, Płockiej, w sprawie, w zasiedzenia,
parafii parafijny, Antoni Stryga, w sprawie
został skazany w obecności sądy, pr
rehabilitacji i do skazania, w sprawie
zadawany obywatela polskiego, Antaniasz,
Strygowa, w sprawie Sierpcu, w sprawie
Pobranu, sprawy akceptacji w Sierpcu, w
i na mek notariusza wadling, w sprawie, w
sy Stryga, w sprawie, w sprawie, w sprawie
potwierdzenie pod Nr. 21. - *Antoni Stryga*

1. Notariusz w Płocku
w Płocku w sprawie Sierpcu, w sprawie
11. 11. 1950
1950

Notariusz Stanisław
Wojcik
Okręg Sąd. Um. Sierpcu
w Płocku
podwładny z dniem
tego skreślenia dnia
18. 1. 1946r. ss. W. 24.
Stanisław Wojcik

Przez długi czas w remizie strażackiej odbywały się przedstawienia, akademie, odczyty i koncerty.

Za swoją wieloletnią społeczną pracę ojciec mój, Jakub Rudowski, otrzymał wiele odznaczeń, m.in. za wierną 30-letnią służbę w Straży oraz medal 3 Maja, wręczony mu w 1926 r. Oprócz mego ojca medal ten otrzymali wspomniana wyżej Anna Pinarowicz oraz ks. prałat Chabowski, proboszcz sierpecki.

Potrzeby kościoła także znalazły żywy oddźwięk u Jakuba Rudowskiego. Ksiądz prałat Chabowski niejednokrotnie otrzymywał od ojca darowizny na rzecz parafii, m.in. w latach dwudziestych oświetlenie kościoła, pokrycie dachówką klasztoru, a także cegłę na ogrodzenie cmentarza.

O działalności Jakuba Rudowskiego na rzecz P.O.W. wspomina sekretarz P.O.W. na okręg sierpecki p. Martyna Włoczkowska.¹⁰ W elektrowni utworzono powiatowy sztab P.O.W., ośrodek werbunku do szeregów peowiackich. Działali tam komendant powiatowy Mieczysław Bem i jego zastępca Paprocki. Jakub Rudowski zwalniał ludzi ze swojej elektrowni na ćwiczenia wojskowe mimo nielegalnej działalności tej organizacji i zagrożenia ze strony władz okupacyjnych.

Druga wojna światowa odebrała całkowicie siły Jakubowi Rudowskiemu, zmarł 1 listopada 1945 r. w Sierpcu we własnym domu, w tym samym, w którym przyszedł na świat przed 73 laty.

kino we własnym budynku przy ul. Płockiej 25. Budynek ten istnieje do dnia dzisiejszego.

Ochotnicza Straż Pożarna była jednym z ośrodków życia towarzyskiego w Sierpcu. Organizowano bale, zabawy i majówki, które ze zrozumiałych względów najlepiej zapisały się w mojej pamięci. Organizowano je w pobliskich miejscowościach rekreacyjnych np. w Studzieńcu, Rościszewie lub Piastowie. Brało w nich udział prawie całe miasto. Często panie biorące udział w tych wycieczkach, ubierały się w stroje regionalne. W mojej dziecięcej pamięci zapisały się jako uczestniczki tych majówek p. Felicowa, żona właściciela składu drewna, p. Anna Pinarowicz, przełożona pensji żeńskiej i jej siostra Stanisława, nauczycielka na tej pensji.

Z reguły majówki kończyły się wścigami zaprzęgów konnych uczestników, powracających do miasta. Nigdy nie mogłem się doczekać tej chwili i bardzo mocno przeżywałem to współzawodnictwo.

PRZYPISY:

¹ Według artykułu Wiktora Gromady "Ludność, przemysł, handel", Notatki Płockie 1977 nr 3, s. 19 - działo się to w 1912 r.
² Tamże.
³ Dziennik Urzędowy "Monitor Polski" nr 99 z dn. 2 maja 1921 r.
⁴ "Kurier Płocki", Organ Polityczno - Społeczny Ziemi Mazowieckiej 1921 r., nr 130 z dn. 11.VI., nr 131 z dn. 12.VI. i nr 135 z dn. 17.VI. - artykuł p.t. "Wielkie Dzieło na Mazowszu Płockim" /podaje cele i zadania w.w. spółki akcyjnej/.
⁵ Wspomnienia p. Martyny Włoczkowskiej, mieszkającej w Sierpcu przy ul. Płockiej 1, prowadzącej wraz z siostrą aż do drugiej wojny światowej pierwszą księgarnię w Sierpcu /rękopis w posiadaniu autora/.
⁶ Wspomnienia p. Stanisława Malanowskiego, zam. w Sierpcu przy ul. Płockiej 19a i p. Leonarda Strzeście-

wski ego zam. w Sierpcu przy ul. Płockiej 34 /rękopisy w posiadaniu autora/.
⁷ Wspomnienia p. Antoniego Strygera, dowódcy I Oddziału Ochotniczej Straży Pożarnej w Sierpcu i członka zarządu Stow. Spółdz. "Rolnik", spisane przed notariuszem Stanisławem Mitkiewiczem - Zołtok, rep. nr 21 z dnia 12 listopada 1945 r. /w załączeniu/.
⁸ Akt kupna i sprzedaży nieruchomości przy ul. Płockiej nr 40 i darowizny dla Polskiej macierzy Szkolnej - Rep. 708 z dn. 2 XII 1918 r., sporządzony przez notariusza Wacława Gurbkiego w Sierpcu /w posiadaniu autora/.
⁹ Oświadczenie z dn. 7 X 1976 r. Teofili Butkiewicz, zam. w Sierpcu przy ul. Płockiej 23, potwierdzone przez Państwowe Biuro Notarialne w Sierpcu - Rep. A - nr 1344/76 /w posiadaniu autora/.
¹⁰ Wspomnienia p. Martyny Włoczkowskiej /zob. przypis 5/.